

Dr hab. Magdalena Lisak

Akademia Muzyczna w Krakowie
Dziekan Wydziału Instrumentalnego
wpłynęło dnia 2018-04-12 201

nr zał.
mgr Małgorzata Krowicka

Katowice, 2 kwietnia 2018

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 22 stycznia 2018 roku, zlecenie podjęte na podstawie *Ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. z 2011 r. Nr 84, poz. 455) oraz na podstawie §1 ust 1 i ust. 4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 22 września 2011 r.*

Dotyczy:

Uchwały nr 117/2013 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 5 lipca 2013 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgra Jarosława Dudy w dziedzinie: sztuki muzyczne, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczenia promotora

Uchwały nr 118/2013 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 5 lipca 2013 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgra Tomasza Romanka Dudy w dziedzinie: sztuki muzyczne, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczenia promotora, a także

Uchwały nr 7/2018 z dnia 10 stycznia 2018 roku Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie w sprawie wyznaczenia recenzentów we wspólnym przewodzie doktorskim mgr Jarosława Dudy i mgr Tomasza Romanka.

Na posiedzeniu Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie w dniu 5 lipca 2013 roku wzięło udział 21 członków Rady na ogólną liczbę 46, w tym 16 członków rady na ogólną liczbę 27 uprawnionych do głosowania w sprawach przewodowych. W głosowaniu tajnym nad uchwałą w sprawie przewodu doktorskiego mgra Jarosława Dudy i wyznaczenia na promotora prof. Jerzego Tosika-Warszawiaka oddano 16 głosów ważnych, w tym 15 za wszczęciem przewodu doktorskiego i 1 głos wstrzymujący się. W głosowaniu tajnym nad uchwałą w sprawie przewodu doktorskiego mgra Tomasza Romanka i wyznaczenia na promotora prof. Jerzego Tosika-Warszawiaka oddano 16 głosów ważnych, w tym 15 za wszczęciem przewodu doktorskiego i 1 głosie wstrzymujący się. Z kolei w dniu 10 stycznia 2018 roku odbyło się głosowanie celem wyznaczenia recenzentów przez powołania wspólnej komisji doktorskiej we wspólnym przewodzie doktorskim mgr Jarosława Dudy i mgr Tomasza Romanka. Na posiedzeniu było obecnych 23 uprawnionych członków Rady na ogólną liczbę 28 uprawnionych osób. Oddano 23 głosy ważne, w tym wszystkie głosy za. Tym samym Rada Wydziału wyznaczyła na recenzenta moją osobę oraz prof. Bogumiła Leszka Nowickiego z AM w Łodzi.

Do przesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego, dr hab. Mariusza Sielskiego pisma z dnia 22 stycznia 2018 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego mgr Jarosława Dudy i mgr Tomasza Romanka oraz wyznaczeniu mnie na recenzenta pracy doktorskiej została dołączona następująca dokumentacja z posiedzeń Rady

Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 5 lipca 2013 roku oraz z dnia 10 stycznia 2018 roku:

- 2 uchwały nr 117/2103 oraz nr 118/2013 o wszczęciu przewodu doktorskiego,
- wyciąg z protokołu z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 5 lipca 2013 roku,
- 2 protokoły komisji skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań z dnia 5 lipca 2013 roku,
- lista obecności członków Rady Wydziału na posiedzeniu w dniu 5 lipca 2013 roku,
- wyciąg z protokołu z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 10 stycznia 2018 roku,
- uchwała nr 7/2018 o powołaniu recenzentów,
- uchwała nr 8/2018 o powołaniu wspólnej komisji doktorskiej,
- protokół komisji skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań z 10 stycznia 2018 roku,
- lista obecności członków Rady Wydziału na posiedzeniu w dniu 10 stycznia 2018 roku.

Niniejszym stwierdzam, że w świetle *Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki art. 14 ust 2 pkt 2* Rada Wydziału podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu wspólnego przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczyła mnie na recenzenta wspólnej pracy doktorskiej mgr Jarosława Dudy i mgr Tomasza Romanka.

Podstawowe dane o Kandydatach

Jarosław Duda urodził się 20 września 1970 roku w Lublinie. Naukę gry na fortepianie rozpoczął w Państwowej Szkole Muzycznej I st. w Świdniku i kontynuował w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II st. w Lublinie, którą w 1998 roku ukończył z wyróżnieniem. Studia w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie prof. Jerzego Łukowicza ukończył w roku 1994 z wynikiem bardzo dobrym, a w klasie kameralistyki w klasie prof. Janiny Baster z wynikiem bardzo dobrym z wyróżnieniem. W tym samym roku otrzymał zaświadczenie ukończenia Międzywydziałowego Studium Pedagogicznego. Podczas studiów uzupełniał swoje wykształcenie na kursach w Zurichu u prof. Rudolfa Buchbindera, Dusznikach-Zdrój na kursie Wokalno-Fortepianowym oraz na Mistrzowskim Kursie Pianistycznym u prof. Haliny Czerny-Stefańskiej. Od 1994 roku pracuje w Akademii Muzycznej w Krakowie (od 2007 roku na stanowisku starszego wykładowcy) oraz w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II st. w Krakowie jako nauczyciel i akompaniator, gdzie w 2003 roku otrzymał tytuł nauczyciela mianowanego. Działalność dydaktyczna Jarosława Dudy podczas prawie dwudziestoletniego okresu pracy w Akademii Muzycznej w Krakowie skupiała się na współpracy w klasach dyrygentury z prof. Jerzym Katlewiczem, prof. Józefem Radwanem, prof. Tomaszem Bugajem a obecnie z dr. hab. Jackiem Mentlem, dr. hab. Pawłem Przytockim i prof. Tadeuszem Strugałą. Na przestrzeni lat Jarosław Duda brał czynny udział w większości przedsięwzięć organizowanych przez Katedrę Dyrygentury – były to między innymi kursy dyrygenckie prowadzone przez prof. Helmutha Rillinga, prof. Jerzego Salwarowskiego, Gabriela Chmurę, prof. Colina Mettersa, prof. Tadeusza Strugałę oraz Jeana Luca Tingaud.

Tomasz Romanek urodził się 3 października 1970 r. w Lublinie. W 1989 roku ukończył z wyróżnieniem Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia w Lublinie w klasie fortepianu adiunkt Teresy Księżkiej – Falger. W 1994 roku ukończył Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie fortepianu prof. Ewy Bukojemskiej. W tym samym roku ukończył Międzywydziałowe Studium Pedagogiczne w Akademii Muzycznej w Krakowie. Od 1994 roku pracuje na wydziale Dyrygentury w Krakowie w charakterze akompaniatora. Współpracował m.in. z prof. Józefem Radwanem, Tomaszem Bugajem, Jerzym Katlewiczem, Gabrielem Chmurą, Colinem Mettersem, Jean – Luc Tingaud, Aleksandrem Liebreichem, Jerzym Salwarowskim. Obecnie pracuje w klasie prof. Tadeusza Strugały, prof. Agnieszki Monasterskiej, Pawła Przytockiego, Jacka Mentla oraz Tomasza Chmiela. Od 1996 roku pracuje w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza w Krakowie jako nauczyciel fortepianu i nauki akompaniamentu. W 2007 roku uzyskał stanowisko starszego wykładowcy Akademii Muzycznej w Krakowie, a w 2010, tytuł nauczyciela dyplomowanego. W swojej karierze zawodowej współpracował z wieloma uznanymi artystami, zarówno muzykami, jak i aktorami, m.in. Mariuszem Pędziakiem, Grzegorzem Frankowskim, Hanną Banaszak, Andrzejem Grabowskim, Mikołajem Grabowskim, Anną Dymną, Jerzym Nowakiem, Tadeuszem Malakiem. Przez wiele lat tworzył zespół *Revirado*, z którym odbył liczne koncerty, głównie z muzyką argentyńską, w tym z muzyką Astora Piazzolli. Jest autorem muzyki do filmu Dominika Zadęckiego „The Line”, a także wielu publikacji płytowych będących materiałem dydaktycznym wykorzystywanym w szkolnictwie oświatowym.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgra Jarosława Dudy i mgra Tomasza Romanka *Duet fortepianowy w muzyce XXI wieku na podstawie: „Rozedrganie” Wojciecha Ziemowita Zycha, „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego i „Elburs” Macieja Jabłońskiego* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne zawiera utrwalone przez Doktorantów - Jarosława Dudę (II fortepian) i Tomasza Romanka (I fortepian) następujące utwory:

- „Rozedrganie Wojciecha Ziemowita Zycha,
- „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego
- „Elburs” Macieja Jabłońskiego

Realizatorem nagrania jest Mateusz Kobiółka, brak jest informacji o dacie i miejscu nagrania, jego czas trwania to około 40 minut. Zawarte w pracy utwory powstały kolejno: w roku 2006 („Rozedrganie”), 2013 („Reflection No. 3”) oraz między 2012 a 2013 rokiem („Elburs”). Ich twórcami są kompozytorzy jednego pokolenia, wywodzący się z Krakowskiej Szkoły Kompozytorskiej - Wojciech Ziemowit Zych (ur. w 1976 roku), Marcel Chyrzyński (ur. w 1971 roku) oraz Maciej Jabłoński (ur. w 1974 roku). Wartością przedstawionej dysertacji jest więc ukazanie muzyki przeznaczonej na 2 fortepiany tworzonej współcześnie w środowisku krakowskich twórców. Szczególnym walorem pracy jest fakt zamówienia przez Doktorantów utworu „Elburs” u kompozytora Macieja Jabłońskiego.

Repertuar, będący przedmiotem pracy prezentuje główne nurty estetyczne 2 poł XX wieku i początku wieku XXI – serializm, sonoryzm, minimalizm, muzykę elektroakustyczną. Można więc stwierdzić, że wybrane utwory są reprezentatywne dla muzyki XXI wieku i że problem pracy „Duet fortepianowy w muzyce XXI wieku” został w znacznym stopniu rozwiązany.

Kompozytorzy tworzący współcześnie na fortepian są świadomi ogromu tradycji tworzenia na ten instrument i stają przed trudnym zadaniem, mierząc się z przeszłością, a nawet z przekonaniem, że „epoka wielkiej muzyki fortepianowej jest już za nami” (z wywiadu z Maciejem Jabłońskim)¹. „Rozedrganie”, „Reflection No. 3” oraz „Elburs” łączy nawiązanie do tradycji, a także poszukiwanie indywidualnych środków ekspresji i poszerzanie możliwości brzmieniowych dwóch fortepianów. Nagrane utwory stanowią imponujące dokonanie w potencjale brzmieniowym tego instrumentarium. „Rozedrganie” Wojciecha Ziemowita Zycha opiera się na technice szybkiej repetycji. Poprzez pulsujące powtórzeniami dźwięki pojawiające się w kontrastujących rejestrach, multiplikowane przez dwa fortepiany, subtelne akcenty i długie wybrzmienia kompozytor uzyskuje niezwykle efekty przestrzenne. Dynamika utworu oscyluje wokół *piano*. Pianiści trafnie oddają tajemniczy nastrój utworu. Precyzja w realizacji delikatnego brzmienia, stopliwość klasterów, ujednoczenie barwy repetycji przechodzących z jednej partii do drugiej dają pełną satysfakcję słuchaczowi. Jak pisze Jarosław Duda w opisie pracy „Rozedrganie to studium czasu, który organizuje materiał dźwiękowy i ma znaczenie formotwórcze. [...] Poprzez zjawisko <<trwania>> kompozytor osiąga transcendentalną jakość brzmienia”²

¹ Jarosław Duda i Tomasz Romanek Praca doktorska *Duet fortepianowy w muzyce XXI wieku na podstawie: „Rozedrganie Wojciecha Ziemowita Zycha, „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego i „Elburs” Macieja Jabłońskiego*, Kraków 2017, str. 109

² Jarosław Duda i Tomasz Romanek Praca doktorska *Duet fortepianowy w muzyce XXI wieku na podstawie: „Rozedrganie Wojciecha Ziemowita Zycha, „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego i „Elburs” Macieja Jabłońskiego*, Kraków 2017, str. 158

W „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego pojawiają się elementy preparacji fortepianu. Dźwięki wydobywane są nie tylko w tradycyjny sposób, ale także za pomocą pałki od werbla, miękkiej pałki od marimby oraz przez pizzicato paznokciem na strunach w pudle rezonansowym. Te efekty wiążą się z dodatkowymi, nietypowymi trudnościami technicznymi, jakimi jest między innymi wydobywanie dźwięków na przemian w pozycji siedzącej i stojącej, przy konieczności ciągłego użycia prawego pedału. Wykonawcy bez zarzutu pokonują te trudności, a interpretacja utworu zarówno w części sonorystycznej, jak i tej nawiązującej do tradycji zasługuje na pełne uznanie. Liryczna, quasi tonalna część zagrana jest doskonałym *legato*, z lekko improwizacyjną swobodą. Partie obydwu instrumentów realizowane są w doskonałych proporcjach. W ich interpretacji można odczuć kontemplacyjny, zgodnie z tytułem – „refleksyjny” wyraz utworu.

„Elburs” Macieja Jabłońskiego to utwór należący do nurtu muzyki elektroakustycznej, wymagający od pianistów partnerowania nie tylko w duecie, ale także interakcji z warstwą elektroakustyczną. Trafnie zauważa Jarosław Duda w opisie pracy „konieczność współgrania i dopasowania barwy dźwięku do warstwy tworzącej akustycznie odrębną jakość może wzmocnić zasób środków artykulacyjnych oraz wpłynąć na rozwój wyobraźni muzycznej”³. W „Elburs” pojawia się szerokie spektrum środków pianistycznych – gra akordowa, skomplikowane struktury polirytmiczne, kontrasty dynamiczne (skala od *ppp* do *ff*), zróżnicowana artykulacja, tryle, repetycje, zmienna agogika, dodatkowo wydobywanie dźwięków w pudle rezonansowym fortepianu. Zsynchronizowanie rytmiczne obydwu partii, a także wierne realizowanie częstych zmian agogicznych jest wyzwaniem, z którym duet Jarosława Dudy i Tomasza Romanka sprostał ze znakomitym efektem. Jedynym niedosytem wynikającym być może z trudności reżyserii dźwięku dwóch fortepianów i taśmy jest zbyt mała skala dynamiczna. Większe kontrasty wolumenu brzmienia, w moim odczuciu, nadałyby utworowi bardziej monumentalny charakter.

Doktoranci Jarosław Duda i Tomasz Romanek są znakomicie rozumiejącym się i zgranym duetem. Ponad dwudziestoletnia współpraca zaowocowała niezwykłą precyzją wykonawczą, doskonałą jakością brzmienia dwóch fortepianów, klarownością gry i organicznym współodczuwaniem muzyki. Interpretacje utworów będących przedmiotem pracy doktorskiej było konsultowane z kompozytorami i ściśle oddają ich intencje. Dobór repertuaru jest cennym wkładem w dziedzinie kameralistyki fortepianowej.

Opis pracy doktorskiej składa się z trzech części. W części pierwszej zawarta jest historia muzyki na 2 fortepiany i 4 ręce oraz charakterystyka słynnych duetów fortepianowych. W części drugiej znajduje się opis Krakowskiej Szkoły Kompozytorskiej wraz z prezentacją sylwetek kompozytorów Wojciecha Ziemowita Zycha, Marcela Chyrzyńskiego oraz Macieja Jabłońskiego. Część trzecia poświęcona jest analizie utworów zawartych na płycie oraz refleksjom z pracy nad utworami. Część opisowa uzupełniona jest ankietą dotyczącą recepcji nagranych dzieł przez różne grupy odbiorców, mającą na celu zbadanie stosunku do muzyki współczesnej.

Chociaż doceniam duży wkład wniesiony przez Doktorantów w część pisemną, jednak w mojej opinii część pierwsza opisu pracy nie odnosi się bezpośrednio do tematu - *Duet fortepianowy w muzyce XXI wieku na podstawie: „Rozedrganie” Wojciecha Ziemowita Zycha, „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego i „Elburs” Macieja Jabłońskiego*. Podzielim tu zdanie profesorów Jana Pilcha oraz Andrzeja Godka wyrażane na posiedzeniu Rady Wydziału

³ Jarosław Duda i Tomasz Romanek Praca doktorska *Duet fortepianowy w muzyce XXI wieku na podstawie: „Rozedrganie” Wojciecha Ziemowita Zycha, „Reflection No. 3” Marcela Chyrzyńskiego i „Elburs” Macieja Jabłońskiego*, Kraków 2017, str. 205

Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie w dniu 5 lipca 2013 roku, że temat został potraktowany zbyt szeroko. Części historyczne, obejmujące od roku 1400 p.n.e. nie mają ścisłego związku z dziełem artystycznym zawartym na płycie. Zdecydowanie brakuje natomiast umieszczenia dzieła artystycznego w kontekście twórczości 2 połowy XX wieku i początku wieku XXI, a w szczególności charakterystyki postmodernizmu, którego przykładem są nagrane utwory i omówienia najważniejszych trendów i kierunków rozwoju w dziedzinie duetu fortepianowego we współczesnej twórczości polskiej i światowej. Informacje te pojawiają się wybiórczo w biografiami słynnych duetów fortepianowych – Arthura Golda i Roberta Fizdale, Katii i Marielle Labèque oraz Lutosławski Piano Duo. W opisie pracy można także znaleźć listę polskich utworów przeznaczonych na duet fortepianowy w XIX i XX wieku. Lista ta, gdyby została zmodyfikowana i zawierała utwory repertuaru polskiego i światowego 2 połowy XX wieku i początku wieku XXI z pewnością wniosłaby cenną wiedzę do omawianej dziedziny.

Część druga przybliży czytelnika do tematyki pracy doktorskiej. Prezentacja Krakowskiej Szkoły Kompozytorskiej uzupełniona jest biogramami kompozytorów Wojciecha Ziemowita Zycha, Marcela Chyrzyńskiego oraz Macieja Jabłońskiego, a także istotnym materiałem źródłowym – wywiadami z kompozytorami. Część trzecia zawiera niezwykle drobiazgowo analizy utworów oraz odrębne spojrzenia dwóch autorów (w tym przypadku praca doktorska nie jest wspólna, lecz indywidualna). Ten rozdział ukazuje Doktorantów jako wnikliwych i wrażliwych interpretatorów, świadomych zadań artystycznych stojących przed wykonawcą, potrafiących skutecznie rozwiązywać problemy pianistyczne. Tomasz Romanek odnosi się w tym rozdziale ponownie do historii duetu fortepianowego (bez zachowania ścisłej chronologii), opisuje specyfikę swojej pracy w Katedrze Dyrygentury, następnie podsumowuje zagadnienia pianistyczne i wyrazowe w utrwalonych na płycie utworach. Jarosław Duda porusza problematykę wykonawczą i interpretacyjną stosując podział tematyczny na kwestie agogiki, dynamiki, artykulacji, techniki i aplikatury, wreszcie wspólnej pracy nad utworami.

Pracę pisemną kompletuje ankieta badająca zależności między tradycją słuchania muzyki klasycznej a otwartością na odbiór muzyki współczesnej, umiejętność rozpoznawania stylu muzycznego, a ponadto jakie emocje – pozytywne czy negatywne wzbudza słuchanie utworów będących przedmiotem pracy doktorskiej. Wyniki ankiety wskazują na wpływ wieku, płci, wykształcenia, wykonywanego zawodu, a także miejsca zamieszkania na udzielone odpowiedzi.

Konkluzja

Praca doktorska prezentuje wysoki poziom artystyczny, ma cechy nowatorskie i przyczynia się do rozwoju zarówno dyscypliny artystycznej reprezentowanej przez Doktorantów, jak i całej dziedziny sztuk muzycznych.

Stwierdzam, że Doktoranci Jarosław Duda i Tomasz Romanek wykazali się głęboką wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. W ten sposób Doktoranci rozwiązali założone zagadnienie artystyczne i spełnili wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku. **Pracę doktorską przyjmuję.**

Magdalena Lis